

ՆԵՐՍԷՍ ԱՇՏԱՐԱԿԵՅԻԻ ԲԱՆԻ ՄԸ ԿՈՆԴԱԿՆԵՐԸ

Ներսէս ծառայ Քրիստոսի ևս անհնաւանդի կառօնն Աստուծոյ Եպիսկոպոսացես ևս Կարոյ յիկոս Ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարք հասակզական ևս Կաթողիկոս արքայոյ տաւադարեան մայր եկեղեցւոյ արքայ կարողիկէ Էջմիածնի:

Հանճարունակ սրբազան Սահակ եպիսկոպոս վիճակաւորի հրաշալի վանից սրբոյ Առաքելոյն Թագդէտի և ամենայն վիճակի նորա Քրիստոսաւանդ ողջունիւ ծանուցանեմք, զի ըստ գրեցելու մեր յամի 1854 ի մարտի 9 համարաւ 29 վասն գոյոյն ձեր զրադեալ ի գործսն շինութեան ուսումնարանի գտանելք պակասեալ ի գրութեանց առ մեզ. ըստ նմին օրինակի և մեք գորով առաւել յոյժ զբաղեալ ի զանազան գրութիւնս մի քան զմիւս հարկաւորաց՝ տարեւոր ժամանակօք քանի քանի գրութեանց ձերոյ մամք անպատասխան, յոյսակա կարի իրաւացի կարէք ունել տրտունջ ի մէնջ, այն զի յամեցումն յուսացեալ ակնկալութեանց առաւել յոյժ նեղէ զմիտս ամենից:

Մեզէն իսկ զգալով վասն այսպիսի անյաջողութեանց մեզ, այժմ անազան յոյժ ձեռներեց գտանիմք ծանուցանել ձերում սրբազնութեան, զի յաջողութեմք ձեր ըստ ձեռք նշանակեցեալ աշխատութեամբ ձեր և ամենաբարեպաշտ օժանդակութեամբ որդուց հարազատից սրբոյ առաքելական և կեղեցւոյ Հայոց կառուցանելոյ վասն մանկանց հայոց զամենահարկաւոր ուսումնարան՝ առաւել յոյժ զուարճարար եղև մերում սրտի. այն զի իսկապէս պարտաւորութիւն առաջնորդական այն իսկէ զի լուսաւորութեամբ մտաց առաջնորդեսցէ ըզժողովուրդն հաւատացեալ ինքեան առ յԱստուծոյ ի ծանօթութիւն արարչի իւրեանց և պաշտելոյ զնա ըստ նորուն պատուիրանաց, զոր առանց օժանդակութեան ուսմանց ոչ կարէ մարդկային տկարութիւն ճանաչել զայնպիսի հարկաւորագոյն իւր պաշտօն որով միայն կարեն մարդիկք արժանաւորել զանձինս իւրեանց ժամանակա-

ւոր և յաւիտեական բարութեանց իւրեանց առ որ լսեմք զիւր իսկ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ պաշտելի բանն թէ առանց իմ ոչինչ կարէք տոնել:

Այլ զի ուսումնարան պահանջէ զուսուցիչ արժանաւոր՝ ուսեալ և բարութեամբ հոգւոյ վայելչացեալ՝ ինքնայայտ է, թէ է հարկաւորագոյն, բայց զի գտանելն ուսուցիչ այնպիսի ըստ երկից լեզուաց Հայոց Ռուսաց և Փաղղկացւոց բաւականութեամբ չափ կրթեալ՝ ըստ կարգի անհնարիցն է յայտնի մերում սահմանի, հարկն պահանջէ աստիճան առ աստիճան ունել ի մտի յառաջանալ ոչ մի անգամ, այլ ըստ յաջողելոյ Աստուծոյ ժամանակ առ ժամանակ:

Ուսումնարան մեր ի Թիֆլիզ ի քանի աւագ հետէ գործադրութեամբ բազմապատմար ծախսեց վասն ուսուցչաց և վասն օրդեկիր աշակերտաց տակաւին՝ ի միջոցի աւագ բազմաց չունի պատրաստեալ զաշակերտս վարձապետացուս, որոյ տիրապէս պատճառն ըստ իմում զատողութեանց է ոչ բաւական տեղեկութիւն զիւրաշաւիղ ուսուցչութեանց:

Մեք այժմ պատրաստեալ եմք գնալ ի Թիֆլիզ հարկաւորագոյն մեր գործով թէ կարելի լինիցի գտանելն զուսուցիչ գէթ ըստ լեզուի հայոց և Ռուսաց պարտաւորութիւն մեր համարիմք առաքել ձեզ:

Այլ իսանն Մակուայ յամսեանն անցելոյ ի ձեռն իւրումն հպատակի միոյ առաքեալ էր զգիր իւր առ մեզ որով իրեւ սրտացաւ յոյժ վանիցն սրբազան առաքելոյն Թագդէտի սի զանգատէ մեզ վասն ձեր թէ թողեալ զվանքն ամենին անխնամ գտանիք ի բացակայութեան և յառաջագրէ մեզ զայլ ոմն յատկացուցանել վասն վանիցն: Առ որ զբեցաք մեք թէ ունիմք զրեւ և հասու լինել արժանապէս վասն որպիսաբար գրութեանց վանիցն և վասն օգտակարացն և վնասակարացն առաջնորդական կառավարութեանց:

Ազայ կարապետն Ստոպիեան մեզ ևս յայտնեցաւ հանճարաւոր անձն. և թէ օժանդակութիւն նորա ի գործս վանքական եղիցի նմա կարելի, դուք ևս ի գրեւն ձեր

նմա համարիմք թէ չունի նա խնայել զիր աշխատութիւն: Բայց թուի ինձ թէ մինչև զհրատարակելն նորոգ պայմանագրութեանցն և կանոնաւորութեանց հոշակեցելոց համաձայնութեամբ կայսերաց քանեաց և այլ տէրութեանց չունի արդիւնաւորել օգուտ այնպիսի մասնաւոր խնդրագործութեամբ նորա իմիոյն կամ իմիւսոյն: Եւ մեք խօսեցեալ ընդ նմա բաւականութեամբ չափ աշխատեալ և ոչ անազան զրեցից առ նա ըզյանձնարարութիւն վասն ամենայն կարելի օժանդակութեանց նորա ձեզ և սրբոյ վանիցն:

Վասն երկու հարիւր թուաման պարտուցն յաղագս շինութեան ուսումնարանի ի յայտնելն ձեր մեզ ձեօք արժան զատեցեալ եւ զանակի հատուցմանցն ոչ խնայեսցուք զամենայն զկարելիսն մեզ և բանիւ և զործով:

Երկրորդ գրութեամբ ձեր ի 10 մարտի համարաւ 50, ընկալեալ զերկուսին ցուցական մտից և ծախուց Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ, և մտից և ծախուց վարժարանին այլ բնած իրէ զի ամենայն սկզբնաւորութիւն փոքր առ փոքր յառաջանայ ի կատարելութիւն ըստ որոյ մարթ է ունել զյոյն առաւելութեան արդեանց եկեղեցւոյն և ուսումնարանին որում փորձ առեալ ապացոյց գտանի ուսումնարանն մեր ի Թիֆլիզ:

Ջերմեռանդութիւն նորումն արժանանձնութեան աղայ Առաքելի մեղիք Մինասեանց և պատուելի Աղայ Աւագայ Մելիք Աբրահամեան Աստուածայաճոյ գովունի աշխատութեանցն յաղագս կառուցմանն ուսումնարանի ունին ընկալնուլ զԱստուածաւայելուչ վարձատրութիւն համաձայն Աւետարանական ձայնարկութեանցն Քրիստոսական:

Յետ այսմ գրութեան ձերոյ հասեալ առ մեզ գրութիւն ձեր յամի 1855 ի փետրվարի 8 համարաւ 15, ընթերցմամբ ամենից հանգամանացն բացածանուցելոց ի նմին, վկայեմք իսկութեամբ զի թէ մեզ ի գէպ լինէր բացայայտելն ձեզ վասն մեր դժուարակրութեանց թէ ի վիճակաւորութիւն մեր ի Թիֆլիզ և ի Բեսարաբիայ՝ և թէ ի սմին պատրիարք կաթողիկոսական պաշտօնի զնոյն ունէաք ըստ ամենից նշանիս կեցելոցն ձեօք ի սմին ձեր գրութեան միւսնոյն հանգամանօք ունէաք գրել՝ ըստ որոյ չկարեմք լինել ձեզ մեղադիր, զի կանոնաւորեալ

կառավարութիւն ազգական մեր վիճակային բարեկարգութեանց կարողի ժամանակի:

Վասն հարազատութեանց Քրիստոսասէր պատուարժան անձանցն ջատագովեցելոց ձեօք առաքեմք ընդ այսմ զկոնդակ մերում շնորհակալութեանց:

Վասն ունելոյ զթիւ ժողովրդականաց հարկաւորագոյն է պամենայն կարեոր աշխատութիւն ի գործ գնելն յամենայն ժամանակի, այն զի ամենայն տանուէր զիտէ զթիւ ամենից պատկանելոցն իւրումն տանտէրութեան, ըստ որոյ և թագաւորի իսկ թէպէտ ըստ օրինակի տանտիրաց չկարէ գիտել նաև զթիւ հաւուց տանց իւրաքանչիւրոց և նոցուն ձագոց, և այլոց անասնոց կամ այլ զանազանից, բայց զմարդաթիւսն զիտէք և զուք թէ իւրաքանչիւր ժամանակի թուարկին, ըստ որում հաստատութիւն թագաւորութեանց հիմնեալ գտանի ի վերայ թուարկութեանց իւրոց հպատակաց, և նախատանաց գտանի արժանաւոր ոչ գիտելն հովուաց զթիւ հօտին հաւատացելոյ իւրումն հովուութեանց:

Յամի ազգական 1305 և փրկչական 1856,

Հմբ. 171

Յունիսի 5. ի Սուրբ Էջմիածին

ԿԱԹՈՒԴՈՒԿԱՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ն Ե Ր Ս Ի Ս

Հրատ. Կ. Յ. ԲԱՍՄԱՋԵԱՆ

